NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT
ELEMZÉSEK – 2013/7
1581 Budapest Pf: 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu
ISSN 2063-4862

A külföldi szerepvállalás első négy hónapja Maliban

Négy hónappal ezelőtt, az Opération Serval megindításakor Párizs és a mögötte álló nyugati országok abban reménykedtek, hogy márciusra sikerül véget vetniük a konfliktusnak, és Franciaország megkezdheti csapatai kivonását a nyugat-afrikai országból. Az azóta eltelt időben a francia inváziós erők és az afrikai békefenntartók látszólag komoly katonai eredményeket értek el, a helyzet tartós rendezése és a térség stabilizálódása azonban még várat magára, sőt a mali politikai erők, illetve az iszlamisták változó taktikája egyre inkább egy elhúzódó háború képét vetíti előre.[1]

Katonai műveletek

A 2013. január 11. és május 12. között eltelt időszakot a katonai műveletek szempontjából alapvetően három szakaszra oszthatjuk. Az első a francia légi csapások kezdetétől Kidal visszafoglalásáig (január 30.) tartott. Ennek során a szövetségesek alig két hét leforgása alatt, komolyabb veszteségek nélkül visszafoglalták az északi nagyvárosokat a felkelőktől. A második szakasz során a francia különleges erők – a hozzájuk csatlakozó, sivatagi harcokra is alkalmas csádi alakulatokkal – rövid hadműveleti szünet után február 19-től az *Opération Panther* keretében folytatták offenzívájukat az Adrar des Ifoghas hegységben, hogy szétzúzzák a területre visszavonuló iszlamistákat és megakadályozzák erőik újjászervezését, illetve elejét vegyék a készülődő, a dzsihád más hadszíntereiről – Afganisztán, Szomália, Csecsenföld – ismert elhúzódó gerillaháború kialakulásának. A március 25-én véget ért harcok során a francia erők jelentős veszteségeket okoztak a felkelőknek, de – mint az hamarosan kiderült – nem sikerült megtörniük az iszlamistákat, ugyanakkor az intervenciós erők is – különösen a csádi kontingens – több tucat halottat és sebesültet vesztett az akció során. A küzdelem harmadik szakasza bizonyos szempontból már az *Opération Panther* előtt kezdetét vette, amikor február 8-án és 10-én – az aszimmetrikus háború bevezetőjeként – a felkelők végrehajtották első öngyilkos akcióikat a szövetséges erők ellen.[2] Március folyamán az északi városok és helyőrségeik egyre gyakrabban váltak a különféle rajtaütésszerű akciók célpontjaivá, és Észak-Maliban jelenleg gerillaháború folyik a kormányerők, illetve szövetségeseik, valamint a különféle lázadó csoportok között.

A harcok első szakasza (2013. január 11. – január 30.)

Az *Opération Serval* első heteiben a francia hadsereg mintaszerű offenzívában szorította vissza a lázadó erőket Észak-Mali városi területeiről. Francia gyorsreagálású erők helyi beszámolók szerint már január 12-én megjelentek az országban, hogy biztosítsák a stratégiai jelentőségű Sevaré repülőterét, amelyet Konna elestével közvetlenül fenyegetett az iszlamista offenzíva.[3] A francia szárazföldi csapatok felvonulása ugyan több napot vett igénybe, de egyes információk szerint a főerők január 16-án Diabalynál már összecsaptak a felkelőkkel.[4] Január 18-án a mali

[1] A külföldi beavatkozás hátteréről és előzményeiről lásd Marsai Viktor: Külföldi katonai beavatkozás Maliban – az Opération Serval és háttere. *SVKK Elemzések* 2013/1. http://hhk.uni-nke.hu/downloads/kozpontok/svkk/Elemzesek/2013/SVKK_Elemzesek_2013_1.pdf. Megtekintve: 2013. május 20.
[2] Mali conflict: Fear overtakes joy in Gao. http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21432724. Megtekintve: 2013. május 13.
[3] French troops contunie Opérationagainst Mali Islamists. http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-20997522. Megtekintve: 2013. május 13.
[4] Mali conflict: French 'fighting Islamists in Diabaly.' http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21038856. Megtekintve: 2013. május 13.

©MARSAI VIKTOR

hadsereg – jelentős francia támogatással – visszafoglalta Diabalyt és Konnát,[5] bár más információk szerint előbbi város csak 21-én került a szövetségesek kezére.[6] Január 26-án a francia különleges erők egy helikopterekkel és vadászbombázókkal támogatott akció keretében elfoglalták a legnagyobb északi város, Gao repülőterét, illetve a Niger folyó stratégiai jelentőségű hídját, ami lehetővé tette a település visszafoglalását.[7] A következő napokban a felkelők harc nélkül kiürítették Timbuktut és Kidalt.[8]

Bár a franciák igyekeztek a háttérben maradni, már a Diabaly környéki harcoknál megmutatkozott, hogy a mali kormányerők a légi támogatás ellenére sem képesek felülkerekedni az iszlamistákon, és a francia alakulatoknak ki kell venni a részüket a szárazföldi harcokból is.[9] Bamako képtelen volt újjászervezni fegyveres erejét, és a hadműveletekben a mali csapatok csak statisztaszerepet játszottak. Ugyanakkor a visszatérő kormányerők – bosszúból a tuaregek és az iszlamisták korábbi kegyetlenkedéseiért – több helyen is kivégeztek olyan személyeket, akiket a felkelés támogatásával vádoltak meg.[10] Mindez nem segítette elő a különféle hadviselő felek, különösen a tuareg MNLA *(Mouvement National de Libération de L'Azawad*) és a központi kormány közti megbékélést. Nem csoda tehát, hogy a Kidalt visszafoglaló MNLA nem engedte meg, hogy mali katonák érkezzenek a városba, és csak az AFISMA[11] *(African-led International Support Mission to Mali)* és a francia hadsereg alakulatainak volt hajlandó átadni a város repterének ellenőrzését.[12]

Az ekkor már csaknem 4000 francia katona előrenyomulása lehetővé tette, hogy az AFISMA időt kapjon csapatai telepítésére. A tervezett 6000 fő beérkezése azonban vontatottan haladt, január végén még csak alig 2000 katona érkezett meg az országba. Ráadásul tisztázatlan volt, hogy melyik szereplő fogja biztosítani a misszió évi egymilliárd dollárra becsült költségét.[13] Az is kétségesnek tűnt, hogy az afrikai békefenntartók mennyire lesznek képesek átvenni a franciák helyét, különösen a támadó műveletek terén – nem beszélve az ehhez szükséges mandátummódosításról.

A szövetségesek számára a csádi haderő bekapcsolódása átmenetileg áthidalta a problémát. Január 18-án Csád kormánya bejelentette, hogy 2000 fős kontingenssel járul hozzá a felkelők elleni harchoz. Idriss Deby elnök felajánlásával a franciák fontos szövetségesre tettek szert. A csádi hadsereg az elmúlt évtizedek sivatagi háborúiban komoly tapasztalatokat szerzett a Szahara mostoha viszonyai között vívott harcok és az irreguláris hadviselés elleni küzdelem terén.[14] Mindez létfontosságú volt Párizs számára a küszöbön álló északi tisztogató műveletekhez.

Mint láttuk, a kezdeti harcok után az iszlamisták hamar felhagytak a szemtől szembeni küzdelemmel, amihez nagyban hozzájárult a francia offenzíva szervezettsége. Az intervenciós erők pontos és precíz csapásokkal gyengítették meg a felkelők állásait, amelyeket a légierő vadászbombázói és harci helikopterei hajtottak végre, majd a páncélozott harcjárműveken és szállító harcjárműveken érkező gyalogság megtörte a maradék ellenállást is. A légi és szárazföldi kom-

[5] Mali army retakes key towns from rebels. http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/01/20131181220391294 87.html 2013. május 13.
[6] French troops seize Diabaly, Douentza. http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21121262. Megtekintve: 2013. május 13.
[7] French, Malian froces capture Gao rebel stronghold. http://www.reuters.com/article/2013/01/26/us-mali-rebels-idUSBRE90O0C720130126. Megtekintve: 2013. május 13.
[8] Mali secures recaptured towns, donors pledge funds. http://www.reuters.com/article/2013/01/29/us-mali-rebels-idUSBRE90S0OV20130129. Megtekintve: 2013. május 13.
[9] France boosts troop numbers. http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21054946. Megtekintve: 2013. május 13.
[10] Mali secures recaptured towns.
[11] A Nyugat-afrikai Gazdasági Közösség (ECOWAS) által működtetett békefenntartó kontingens.
[12] Frenc troops arrive in Kidal without Malians. http://allafrica.com/stories/201301301354.html?aa_source=mf-hdlns. Megtekintve: 2013. május 13.
[13] Mali secures recaptured towns.
[14] Chadian Soldiers Join Battle for Northern Mali. http://allafrica.com/stories/201301230206.html. Megtekintve: 2013. május 13.

ponens közti együttműködés kiemelkedő volt. A légierő alkalmazásában a franciák komoly tapasztalatokra tettek szert a 2011-es líbiai hadműveletekben, és ezt most remekül kamatoztatták. Párizs a hadműveletek során a gyorsaságra és a pontosságra helyezte a hangsúlyt. A parancsnokság tisztában volt vele, hogy viszonylag kis létszámú ellenféllel állnak szemben, és kisebb különleges alakulatok bevetése is alapvető változást hozhat a harcok menetében, mint ahogy az a sevaréi repülőtér vagy Gao stratégiai pontjainak elfoglalása során megmutatkozott. A gyorsan mozgó, ugyanakkor jelentős tűzerőt képviselő francia járművek, mint a sok szempontból kifejezetten az afrikai hadszínterekre tervezett AMX–10 RC-k ideálisak voltak a mali viszonyok között: remek manőverező képességüknek köszönhetően képesek voltak megbirkózni a nehéz tereppel és az infrastruktúra hiányával, ugyanakkor aránylag kis tömegüknek köszönhetően légi úton könnyen telepíthetőek voltak, és a gyengébb hidak is elbírták őket. Mindezen előnyök kihasználásával és kombinálásával a franciák a harcok első szakaszában elkerülték a szükségtelen veszteségeket (a franciák mindössze egyetlen katonát vesztettek a harcok első szakaszában), és az egész világ számára megmutatták, hogy képesek egy kiterjedt összhaderőnemi művelet gyors és sikeres végrehajtására.

A harcok második szakasza – az Opération Panther

A gyors sikerek ellenére nyilvánvaló volt, hogy a felkelők ereje nem tört meg, és újabb csapásokra van szükség az északi területek pacifikálásához. Az iszlamisták abban bíztak, hogy az óriási területek szétforgácsolják a franciák erőit, és ezáltal az európaiak elvesztik rugalmasságukat és gyors reagálási képességüket. Február 5-én Gao külvárosában a felkelők rakétákkal, aknavetőkkel és géppuskákkal nyitottak tüzet a szövetséges erőkre. A támadásban több francia katona is megsebesült.[15] Pár nappal később sor került az első öngyilkos merényletekre a városban. Ezzel párhuzamosan a beérkező csádi erők is elszenvedték első veszteségeiket egy rajtaütésben.

A szaporodó támadások és az előző háborúk tapasztalatai alapján a franciák nem akartak időt engedni a lázadóknak, hogy rendezzék soraikat, ezért a különleges erők február 19-én megkezdték a műveletek kiterjesztését az Adrar des Ifoghas hegyvidékére. A 250 000 km²-es terület valójában csak pár száz méterre emelkedik ki a környező síkság 500 méteres tengerszint feletti magasságából. A széles és sekély völgyektől szabdalt, gránittömbökkel teleszórt, barlangokkal teli terep azonban nagyban megnehezíti a járművek számára a haladást, ugyanakkor – köszönhetően az eldugott, de állandó vízlelőhelyeknek – ideális rejtekhelyül szolgál a gerilláknak.[16] Ráadásul a hegység vonulatai épp az algériai–mali–nigeri hármas határ találkozásánál húzódnak, így nehezen ellenőrizhető nemzetközi felvonulási területet jelentetnek a dzsihádisták számára. Az óriási méretek, a nehéz terep, illetve az iszlamisták helyismerete nagyban megkérdőjelezte a francia szándékok kivitelezhetőségét. A szövetségesek lényegében tűt kerestek a szénakazalban.

A művelet első fázisában 150 francia és mali katona nyomult be a területre, erős légi komponens támogatása mellett. A franciák egy halottat vesztettek a február 19-i összecsapásokban, míg az iszlamisták húszat: Harold Vormezeele őrmester volt a második francia katona, aki elesett az *Opération Serval* során. Az őrmester halála jelezte a szövetségeseknek, hogy a hegyek között a korábbiaknál nehezebb harcok várnak rájuk. Bár Hollande elnök úgy fogalmazott, hogy a mali műveletek végső szakaszukba jutottak, a fejlemények hamarosan árnyalták az államfő

[15] French, Malian Troops Clash With Islamists Around Gao. http://allafrica.com/stories/201302060990.html?aa_source=mf-hdlns. Megtekintve: 2013. május 13.
[16] Ametetai – Abou Zeid's stronghold in the Adrar des Ifoghas. http://deserttravels.wordpress.com/2013/03/05/ametetai-abou-zeids-base-in-the-adrar-iforghas/. Megtekintve: 2013. május 14.

szavait.[17] Február 21-én súlyos összecsapás alakult ki az *Opération Panther* támogatására felvonult csádi alakulatok és a különféle iszlamista csoportok között. A harcokban hivatalos közlések szerint 13 csádi katona és 65 dzsihádista vesztette életét.[18] A következő napok harcaiban tíz újabb afrikai békefenntartó esett el.[19]

Az *Opération Panther* jelentős veszteségeket okozott a felkelőknek is. A szövetséges alakulatok több száz dzsihádistával végeztek, megsemmisítettek számos járművet és fegyverraktárt. Az ellenséget felkutató és megsemmisítő (úgynevezett „seek and destroy") akcióban részt vevő immár 1200 francia és 800 csádi katona számára a legnagyobb sikert mégis az jelentette, hogy február végén az összecsapásokban életét vesztette Abdelhamid Abou Zeid, az AQMI regionális parancsnoka, a felkelés egyik fő irányítója.[20] Pár nappal később a csádi erők bejelentették, hogy végeztek Mohtar Belmohtarral, az AQMI másik helyi parancsnokával, az algériai In Amenas gázmező elleni támadás megtervezőjével is.[21] Előbbi halálát az al-Káida is megerősítette.[22] A harcok intenzitását jelzi, hogy a csádiak mellett a franciák is több halottat vesztettek a hegység szívében, az Ametetai-völgyben vívott küzdelemben.[23] A felkelők egyre professzionálisabban alkalmazták a rögtönzött robbanóeszközöket (IED-kat) és az egyszerű aknákat, amelyekkel több AMX–10 RC-t is megrongáltak, illetve megsemmisítettek.[24]

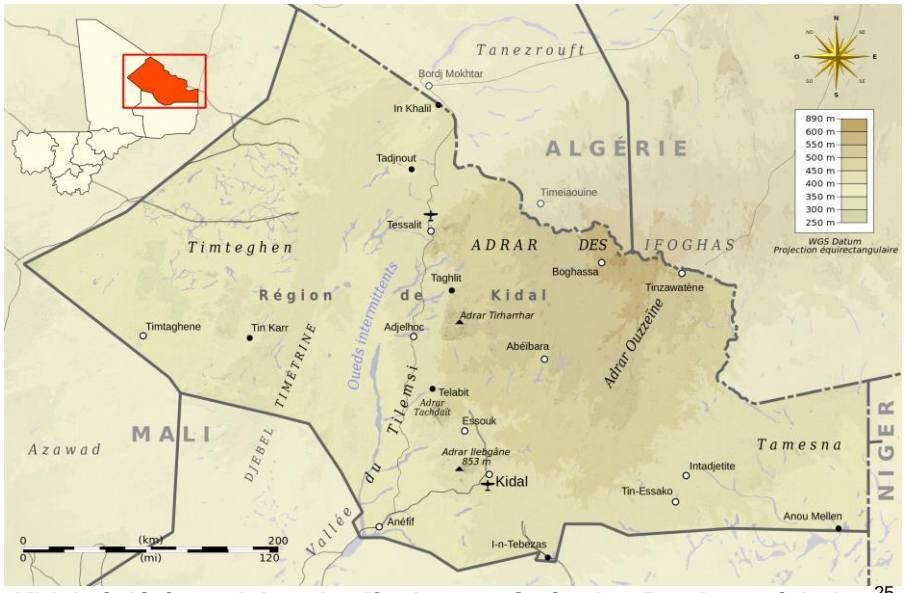

Kidal régió és az Adrar des Ifoghas, az Opération Panther színhelye.[25]

[17] Hollande: We are in ''the final phase" of the Opérationin Mali. http://lajeunepolitique.com/2013/02/21/hollande-we-are-in-the-final-phase-of-the-operation-in-mali/. Megtekintve: 2013. május 14.
[18] Thirteen Chadian soldiers, 65 rebels killed in Mali. http://www.reuters.com/article/2013/02/23/us-mali-rebels-chad-idUSBRE91M00420130223. Megtekintve: 2013. május 14.
[19] Ten Chadian soldiers killed fighting Islamists in Mali. http://www.reuters.com/article/2013/02/24/us-mali-rebels-chad-idUSBRE91N09A20130224. Megtekintve: 2013. május 14.
[20] Al Qaeda commander Abou Zeid killed in Mali: Algeria's Ennahar TV. http://www.reuters.com/article/2013/02/28/us-mali-rebels-qaeda-idUSBRE91R1AD20130228. Megtekintve: 2013. május 14.
[21] French soldier killed in Mali, Belmokhtar fate unsure. http://www.reuters.com/article/2013/03/03/us-mali-rebels-idUSBRE92208E20130303. Megtekintve: 2013. május 14.
[22] AQIM Confirms French Killed Leader in Mali. http://allafrica.com/stories/201303050938.html. Megtekintve: 2013. május 14.
[23] French soldier killed in Mali.
[24] In memoriam: caporal Alexandre van Dooren, 1er RIMa, tué au Mali. http://lignesdedefense.blogs.ouest-france.fr/archive/2013/03/17/in-memoriam-caporal-alexandre-van-dooren-1er-rima-tue-au-mal.html. Megtekintve: 2013. május 14.
[25] Forrás: http://noteontheperiphery.wordpress.com/2013/03/09/malis-mountains-an-impenetrable-safe-haven-for-jihadists/

Az *Opération Panther* hivatalosan március 25-én ért véget. A szövetségesek ugyan súlyos veszteségeket okoztak a dzsihádistáknak, de nem sikerült, nem is sikerülhetett teljesen felszámolni bázisaikat. A jól vezetett összhaderőnemi műveletek ellenére a francia erők képtelenek voltak arra, hogy ellehetetlenítsék a lázadók tevékenységét. Az óriási terület lezárásához és módszeres átfésüléséhez több tízezres haderőre lett volna szükség, amely nem állt rendelkezésre. Így a felkelők a nyitott határokon keresztül folyamatosan pótolni tudták veszteségeiket, s újabb és újabb akciókat hajtottak végre Kidalban és a délebbi városokban.[26]

A harmadik szakasz – a gerillaháború

Az *Opération Panther*rel a franciák a nyilvánvaló katonai elképzelések mellett fontos politikai célkitűzéseket is teljesíteni véltek: a műveletet annak demonstrálására használhatták, hogy jelentősen gyengítették a felkelők képességeit, és ezzel kezdetét veheti a francia kontingens létszámának csökkentése, amelynek keretében 4000 főről júliusig 2000, 2013 végéig pedig 1000 főre apad a missziójuk.[27] Ennek megfelelően április elején megkezdték az első alakulatok kivonását az országból. Párizs eközben az AFISMA még mindig részben beérkezőben levő 6300 katonájára és a mali kormányerőkre igyekezett áttestálni az északi városok ellenőrzésének feladatát.[28] A franciák persze felismerték ennek veszélyeit. Tekintettel az afrikai csapatok korlátozott bevethetőségére és gyenge felszereltségére, az 1 000 fős francia kontingens egyfajta gyorsreagálású erő szerepét fogja ellátni az AFISMA, illetve július 1-jétől az azt váltó ENSZ-misszió, a MINUSMA (lásd később) és a kiképzés alatt álló mali kormányerők mellett.[29]

Úgy tűnik, hogy az azóta eltelt másfél hónapban az ország északi területein lassan, de biztosan kiépülnek egy elhúzódó aszimmetrikus háború feltételei. Heti rendszerességűvé váltak az IED-s és öngyilkos támadások, valamint a kisebb rajtaütések, amelyek mind a franciák, mind a többi szövetséges soraiban szedik áldozataikat.[30] Párizsnak eddig összesen 6 katonája esett el a mali harcokban, ezenkívül 30 csádi,[31] 2 nigériai,[32] 1 togói és egy Burkina Fasó-i[33] békefenntartó vesztette életét a műveletekben 2013. május 12-ig. A mali kormányerők veszteségét 70 fő körülire becsülik, míg az elesett lázadók száma március végéig elérte a 600-at.[34]

A kialakult patthelyzet látszólagos, s valójában a felkelőknek kedvez. A terrorcsoportok az idő előre haladtával egyre jobban el fogják sajátítani az aszimmetrikus hadviselés fortélyait, az IED-k pontos elkészítésétől a rajtütésekig, az öngyilkos támadásoktól a helyi szimpatizánsoktól való információszerzésig. Ebben segíti őket, hogy az iszlamisták tíz hónapos uralma alatt az eddig mérsékelt lakosság egy részét sikerült radikalizálniuk. Ezek a szimpatizánsok információval

[26] Fighting continues as rebels hit north Mali. http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/03/20133243346420198.html. Megtekintve: 2013. május 14.
[27] Suicide Bombing in Mali Kills Chad Soldiers. http://allafrica.com/stories/201304151246.html?aa_source=slideout. Megtekintve: 2013. május 14.
[28] France withdraws first batch of soldiers from Mali. http://www.channelnewsasia.com/news/world/france-withdraws-first/632964.html. Megtekintve: 2013. május 14.
[29] Malian army approaches rebel-held northern town of Kidal. http://uk.reuters.com/article/2013/05/12/uk-mali-rebels-idUKBRE94B0BS20130512. Megtekintve: 2013. május 14.
[30] Suicide Bombing in Mali Kills Chad Soldiers; Three suicide attacks strike army, Nigerien soldiers in Mali. http://www.reuters.com/article/2013/05/10/us-mali-attack-idUSBRE9490DT20130510. Megtekintve: 2013. május 14.; France says soldier killed in combat in northern Mali. http://www.reuters.com/article/2013/04/29/us-france-mali-idUSBRE93S0QS20130429. Megtekintve: 2013. május 14.
[31] Three Chadian soldier killed in north Mali suicide bombing. http://www.reuters.com/article/2013/04/12/us-mali-rebels-idUSBRE93B0EV20130412. Megtekintve: 2013. május 14.
[32] Two Killed, Four Injured In Bomb Attacks On Mali-bound Nigerian Troops At Okene. http://saharareporters.com/news-page/two-killed-four-injured-bomb-attacks-mali-bound-nigerian-troops-okene. Megtekintve: 2013. május 14.
[33] 63 Mali soldiers, 600 Islamists 'killed this year'. http://en.starafrica.com/news/63-mali-soldiers-600-islamists-killed-this-year.html. Megtekintve: 2013. május 14.
[34] Uo.

és felszereléssel látják el a sejteket, valamint búvóhelyeket és támogatást nyújtanak a dzsihádista harcosoknak, aminek révén hosszú távú ellenállásra rendezkedhetnek be. A francia erők kezére került dokumentumok alapján pedig – erről a későbbiekben még részletesen ejtünk szót – minderre a radikálisok új szemlélettel és taktikával készülnek.[35] Április végén riasztó fejlemény volt, hogy a mali biztonsági erők a fővárosban, Bamakóban számoltak fel egy nyolc tagból álló, a MUJAO-hoz *(Mouvement pour l'unicité et le jihad en Afrique de l'Ouest)* kötődő iszlamista sejtet. A csoport északon kiképzett tagjai azért utaztak délre, hogy az északi városok után Bamakóban is robbantásos merényleteket hajtsanak végre, és kiterjesszék a terrort a feketék lakta területekre is.[36] Mindez mutatja, hogy a taktikai szintű katonai sikerek ellenére az iszlamista erők megtörése még várat magára, sőt a jelenlegi felállás szerint hosszú távon a stratégiai előny az ő oldalukon van.

A belpolitikai helyzet

Januári tanulmányunkban is leírtuk, hogy a mali válság megnyugtató rendezéséhez elengedhetetlen a központi kormány és az MNLA közötti megegyezés. Az ősz folyamán, amikor a helyzet egyre fenyegetőbbnek tűnt Bamako számára, és a külföldi beavatkozás késett, úgy tűnt, hogy a felek közt folyó Burkina Fasó-i tárgyalások eredményre fognak vezetni. Ekkor Diocounda Traoré elnök és a mögötte álló Amadou Sanogo százados számára – bevethető haderő híján – az egyetlen esély az iszlamisták megállítására a tuaregekkel való kiegyezés látszott. Az MNLA ehhez megnyitotta az utat azzal, hogy lemondott az önálló államiság további erőltetéséről, s megelégedett az autonómiával is. Az MNLA nyilatkozataiban egyre inkább elhatárolódott az iszlamistáktól, és kilátásba helyezte, hogy a Bamakóval való megállapodás esetén hajlandó felajánlani fegyveres erejét a radikálisok elleni harchoz.[37] Tekintettel a tuaregek helyismeretére, jártasságára a sivatagi hadműveletekben, valamint az iszlamistákkal való korábbi együttműködésükre, szolgálataik – megerősítve esetleg minimális külföldi szerepvállalással – döntő fordulatot hozhattak volna a harcokban. A kooperáció az MNLA-nak is érdekében állt, hisz két legyet üthettek volna egy csapásra: vereséget mérve áruló szövetségesükre visszafoglalhatták volna az elvesztett északi városokat, valamint megvalósíthatták volna a Malin belüli autonóm tuareg terület létrehozására vonatkozó évtizedes terveiket.

A januári iszlamista offenzíva, majd az azt követő francia beavatkozás azonban alapjaiban írta felül a stratégiai érdekeket. Bár január végén Traoré ideiglenes elnök még úgy nyilatkozott, hogy hajlandó folytatni a tárgyalásokat az MNLA-val (míg az iszlamistákkal való megegyezés lehetőségét kizárta), ez pusztába kiáltott szó maradt.[38] A francia intervencióval, az AFISMA erőinek beérkezésével, illetve az EUTM Mali jóvoltából Bamako látszólag erősebb katonai támogatókra tett szert, mint amit az MNLA jelentett volna. A kormányzat – folytatva korábbi hintapolitikáját – egyre kisebb érdeklődést mutatott a tuaregekkel való tárgyalások iránt, miközben a franciák mellett előre törő csapatai számos atrocitást követtek el a világosabb bőrű berber és arab eredetű lakosokkal szemben, akiket a felkelők támogatásával vádoltak.[39] Mindez nem segítette elő a felek közti megbékélést. Az MNLA és Bamako között ismét nőtt a feszültség, ami jól megmutatkozott Kidal visszafoglalásánál, amikor a tuaregek nem engedték be a kormányerőket a vá-

[35] Insight: Islamist inroads in Mali may undo French war on al Qaeda. http://www.reuters.com/article/2013/03/13/us-mali-rebels-recruits-idUSBRE92C05V20130313. Megtekintve: 2013. május 14.
[36] Mali breaks up suspected militant cell in Bamako: security sources. http://www.reuters.com/article/2013/04/29/us-mali-arrests-idUSBRE93S0PX2013042. Megtekintve: 2013.május 14.
[37] Touareg Rebels, Mali Meet in Ouagadougou. http://allafrica.com/stories/201212060464.html?aa_source=mf-hdlns. Megtekintve: 2013. május 17.
[38] Mali's Dioncounda Traoré Rules Out Talks With Islamist Ansar Dine. http://allafrica.com/stories/201301311568.html?aa_source=mf-hdlns. Megtekintve: 2013. május 17.
[39] UN Reports Serious Escalation of Retaliatory Violence by Govt Troops. http://allafrica.com/stories/201303121423.html?aa_source=acrdn-f0. Megtekintve: 2013. május 17.

rosba.[40] A központi kormány kompromisszumképtelenségét jól jellemzi, hogy május közepén kilátásba helyezte, ha kell, fegyverrel foglalják vissza a területet, és csapatai meg is indultak a város irányába.[41]

Az MNLA és a kormányerők között esetleg kirobbanó új harcoknak beláthatatlan következményei lennének. Ez a nemzetközi erők számára meglehetősen kényelmetlen helyzetet teremtene, hisz Bamako támogatására érkeztek az országba, és a tuaregek a nemzetközi jog értelmében felkelők, akik a legitim kormányhatalom ellen lázadtak fel. Ugyanakkor a franciák fő ellenségei nem a világi tuaregek, hanem az iszlamisták. Párizs és a nyugati érdekcsoportok számára a tuaregek ügye másodlagos, sőt követeléseik – tekintettel a népcsoport évtizedes, tudatos marginalizációjára – még jogosnak is tekinthetők. A szereplők többsége – kivéve, úgy tűnik, a bamakói kormányt – tisztában van vele, hogy az MNLA-val és az egyéb tuareg csoportokkal való megegyezés nélkül nem érhető el stabilitás és béke az országban. Egy újabb összecsapásban azonban a külföldnek elvben mégis a legitim kormányt kellene támogatnia, ami biztosan aláásná az MNLA-val való megegyezés esélyét.

Ha az észak és dél közötti ellentét nem volna elég, a központi kormányon belüli törésvonalak is egyre élesebbek, és a 2013 júliusára tervezett, Párizs által is erőltetett államfői és parlamenti választás miatt csak tovább erősödtek.[42] Továbbra sem tisztázott a Diocounda Traoré vezette új civil adminisztráció és a korábbi puccsista, Amadou Sanogo százados, valamint a mögötte álló katonai csoport viszonya. A feleknek szükségük volt egymásra az iszlamisták elleni harcban, de a közvetlen veszély elmúltával mindenki a közelgő választásokra koncentrál. Ráadásul megjelentek a színen a 2012. márciusi puccs során megbuktatott exelnök, Amadou Touré hívei is. 2013 februárjában a főváros utcáin fegyveres összecsapásokra került sor a Touréhoz továbbra is hű alakulatok, a „vörössapkások", és a Sanogoval szimpatizáló „zöldsapkás" egységek között.[43] A három politikai főszereplő és híveik közti ellentétet az is táplálja, hogy mindhárman különböző fekete népcsoportok tagjai: Traoré a mande Sarakhole etnikum tagjai, Sanogo a gur Senoufo törzsé, míg az exelnök a szintén mande Mandinkáké.[44] Így a bamakói konfliktus tipikus példája az Afrikán belül tapasztalható, a politika etnicizálására irányuló törekvésnek.

Mindezek miatt nehezen érthető, hogy a nemzetközi közösség Franciaországgal az élen miért ragaszkodik a júliusi választásokhoz? Külső szemlélő számára nem tűnik valószínűnek, hogy a voksolás tisztább viszonyokat teremt az eleve kusza mali belpolitikában, nem beszélve az északi területek tisztázatlan sorsáról és a folyamatban levő hadműveletekről.

A nemzetközi szereplők

Párizs januári fellépése végett vetett annak a bizonytalankodásnak, ami a mali válság kezelése terén uralkodott a külső szereplők között. A nyugati államok, a nagy nemzetközi szervezetek (ENSZ, Afrikai Unió, ECOWAS, Európai Unió) és a régió országai hónapokon keresztül egymásra mutogattak arra várva, hogy a másik cselekedjen helyettük. Az *Opération Serval* katalizátorként hatott a folyamatra, ami megmutatkozott az AFISMA erőinek gyors telepítésében vagy az EUTM Mali megalakításában, de nem oldott meg minden problémát. Az elmúlt évek modelljének megfelelően az afrikai államok biztosították volna a válságkezeléshez szükséges katonákat, ám a művelet finanszírozása a csapatok fizetésétől kezdve a megfelelő felszerelésükig szinte teljes egészében a nyugati donorországokra hárult volna. A szükséges egymilliárd dollárnyi összeget azonban – amely a misszió 2013-as finanszírozását biztosította volna – a donorok nem

[40] French troops arrive in Kidal without Malians.
[41] Malian army approaches rebel-held northern town of Kidal.
[42] Uo.
[43] African Troops Arrive As Divisions Fracture Malian Army. http://allafrica.com/stories/201302130459.html?viewall=1. Megtekintve: 2013. május 17.
[44] Dioncounda Traoré - Mali's incoming president. http://www.africareview.com/News/Malis-incoming-president/-/979180/1384982/-/xy9rr6z/-/index.html. Megtekintve: 2013. május 17.

bocsátották rendelkezésre, a januárban tartott addisz-abebai konferencián mindössze 455 millió dollár felajánlás történt, és annak is késett a kifizetése. Nem véletlen, hogy az afrikai vezetők már ekkor felvetették, hogy a művelet kerüljön ENSZ-irányítás alá, és a világszervezet közös költségvetéséből finanszírozzák a békefenntartói tevékenységet.[45] Az afrikaiak nehézségeit jól szemlélteti, hogy korábban már Párizs is jelezte, szükségesnek látná az ENSZ bekapcsolódását a válságkezelésbe. Az *Opération Serval* első három hete 70 millió euróba került Franciaországnak, és az afrikai szerepvállalás minden további napja 2,7 millió euróval növelte és növeli Párizs költségeit.[46] Ez pedig még akkor is komoly teher, ha a nyugat-európai ország pénzügyi lehetőségei összehasonlíthatatlanok afrikai szövetségesei forrásaihoz képest.

Hosszas egyeztetések után végül a világszervezet vállalta az AFISMA átvételét. Április 25-én az ENSZ BT 2100-as számú határozatával hozzájárult a MINUSMA elnevezésű *(United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali)* békefenntartó és stabilizációs misszió telepítéséhez. A továbbra is meglehetősen ingatag biztonsági helyzetre tekintettel az ENSZ az AFISMA alakulatainak átvételén túl további erősítést tartott szükségesnek, és a MINUSMA létszámát összesen 12 640 főben (11 200 katona, 1440 rendőr) határozta meg. A határozat felhatalmazta az országban maradó francia alakulatokat, hogy szükség esetén (*„közvetlen és súlyos fenyegetés”*) az MINUSMA segítségére siessenek „*minden szükséges eszközzel”.*[47] A BT-ben nem sikerült elérni, hogy a misszió békekikényszerítő, offenzív mandátumot kapjon, hasonlóan a Kongói Demokratikus Köztársaságban tevékenykedő ENSZ-művelethez. A MONUSCO kötelékében márciusban egy „intervenciós dandárt” hoztak létre három gyalogos-zászlóalj, egy tüzér-, egy különleges műveleti és egy felderítőszázad bevonásával, amelynek feladatát a felkelő csoportok elleni, szükség esetén támadó jellegű katonai műveletekben jelölték meg.[48] Oroszország Mali esetében nem járult hozzá hasonló megoldáshoz, így maradt a misszió alapvetően támogató-békefenntartó jellege, önvédelemre, valamint a civil lakosság védelmére korlátozódó fegyverhasználati jogkörökkel.[49] Ezért – mint azt korábban említettük – a támadóbb jellegű műveletek terhét valószínűleg továbbra is az országban maradó, folyamatosan csökkenő erejű francia alakulatok fogják viselni.

Az Európai Unió – tekintettel közvetlen gazdasági és biztonsági érdekeire – szintén igyekszik szerepet játszani a mali konfliktus kezelésében. Az EU a szokásos megközelítésével csak a kormányerők kiképzésében, a biztonsági szektor reformjában, az emberi és humanitárius jogok érvényesülésének erősítésében vállal szerepet. A 200 főnyi kiképző legénységet egy 250 fős támogató egység egészíti ki. Az EUTM Mali első mandátuma 15 hónapra szól.[50] A misszió előőrse 70 fővel február 8-án érkezett meg a bamakói repülőtérre,[51] majd tíz nappal később az EUTM Mali hivatalosan is megkezdte működését.[52] A kiképzési feladatok mellett az EU abban is szerepet vállalt, hogy logisztikai támogatást nyújtson az AFISMA részére, különösen a légi szállítás terén. Svédország felajánlása például közvetlenül érintette hazánkat is, mert a pápai bázis

[45] African leaders call for U.N. mandate for Mali mission. http://www.reuters.com/article/2013/02/28/us-mali-rebels-summit-idUSBRE91R18O20130228. Megtekintve: 2013. május 17.
[46] UN Considers French Request to Take Over Mali Intervention Force. http://allafrica.com/stories/201302071648.html?aa_source=mf-hdlns. Megtekintve: 2013. május 17.
[47] UNSCR 2100/2013. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2100%282013%29. Megtekintve: 2013. május 17.
[48] MONUSCO Mandate. https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monusco/mandate.shtml. Megtekintve: 2013. május 17.
[49] U.N. Security Council approves creation of Mali peacekeeping force. http://www.reuters.com/article/2013/04/25/us-mali-crisis-un-idUSBRE93O0R420130425. Megtekintve: 2013. május 17.
[50] European Union Training Mission Mali. Mandate and Objectives. http://www.eutmmali.eu/?page_id=228. Megtekintve: 2013. május 17.
[51] Advance party of EUTM Mali arrives in Bamako. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/135357.pdf. Megtekintve: 2013. május 17.
[52] EU training mission in Mali launched. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/135524.pdf. Megtekintve: 2013. május 17.

közös működtetésű C-17-eseinek Stockholm rendelkezésére álló repülőóráit ajánlotta fel a művelet számára.[53] A misszióban összesen 22 tagállam katonái vesznek részt.[54] Magyarország hat mesterlövész-kiképzővel, három egészségügyi szakemberrel és egy összekötőtiszttel járult hozzá a művelethez.[55]

Jelentős sajtója ellenére az EUTM Mali jelentősége meglehetősen korlátozott. A mali kormányerők kiképzése csak éves távlatokban mérhető, ráadásul eredményessége az előzmények ismeretében kérdéses. (Amadou Sanogo százados, illetve a felkelőkhöz átálló tuareg kormánykatonák egy része is kapott nyugati kiképzést.). Mali számára jelenleg nem az a legégetőbb kérdés, hogy ki képezze ki hadseregét, hanem hogy ki veszi fel a küzdelmet az iszlamistákkal, márpedig ebben az EU nem vállal szerepet. Nem véletlen, hogy a német szerepvállalásról írott tanulmányában Hettyey András a szükséges minimumról ír a nyugat-afrikai válság kapcsán, ami nemcsak Berlin, hanem Brüsszel hozzáállását is jól jellemzi.[56]

Ráadásul az európai katonák – ha az öngyilkos merényletek elérik a fővárost – bizonyosan célpontul szolgálnak majd a felkelők számára, nem beszélve a különféle bamakói frakciók közti összecsapásokról. Ha a választási küzdelem erőszakos formákat ölt, az EUTM katonái könnyen egy déli polgárháború kereszttüzében találhatják magukat.

Kilátások

A robosztus januári külföldi intervenciót követő optimizmus az elmúlt négy hónapban alaposan megkopott. A francia erők hamar visszaszorították az iszlamistákat a nagyobb városokból, de azok a várakozásoknak megfelelően elhúzódó aszimmetrikus háborúba kezdtek. Az inváziós erők műveletei az Adrar des Ifoghas hegységben nem hozták meg a kellő eredményt. Az AFISMA nem volt képes érdemben befolyásolni a harcok menetét, és hamar egyértelművé vált, hogy csak akkor van esély a békeművelet fenntartására, ha az átkerül az ENSZ illetékességi körébe, s létszámát csaknem megduplázzák.

A franciáknak azonban így is maradniuk kell az országban, mert senki sincs, aki hajlandó lenne támadó műveleteket vezetni a dzsihádisták ellen. A nigeri uránbányák miatt Párizs nem engedheti meg magának, hogy elhanyagolja a konfliktust. Franciaország a nukleáris energia legnagyobb haszonélvezője Európában: az ország reaktorainak több mint 63 000 megawattnyi teljesítménye háromszorosa Oroszországénak. Ráadásul Párizs elektromosenergia-felhasználásának 77%-át fedezik az atomerőművek, ami a legmagasabb arány a kontinensen (a következő Belgium és Szlovákia 54, illetve Ukrajna 47,2%-kal).[57] Niger kulcsszerepet játszik a francia uránimportban, ezért az európaiak nem engedhetik meg, hogy a felkelés veszélyeztesse a kitermelést.

A külföldi szereplők számára súlyos csalódást jelentett a bamakói kormány kompromisszumképtelensége, amellyel a biztonsági helyzet javulásával lényegében megszakította a tárgyalásokat az MNLA-val, eljátszva ezzel a konfliktus rendezésének legkézenfekvőbb és legegyszerűbb módját. Az MNLA helyismeretével a mali kormányerők a franciák és az afrikaiak támogatásával hamar kiszoríthatták volna a dzsihádistákat az országból. Bamako ehelyett bosszúhadjáratba kezdett a visszafoglalt területeken, ami nagyban megnehezítette a tuaregek és a kor-

[53] European Union continues logistical support for Mali. http://www.flickr.com/photos/eeas/sets/72157633157416582. Megtekintve: 2013. május 17**.** European Union enables logistical support for Mali. http://www.flickr.com/photos/eeas/sets/72157632979473006. Megtekintve: 2013. május 17.

[54] 207 francia, 73 német, 59 spanyol, 40 brit, 33 cseh, 31 belga, 20 lengyel, 14 svéd, 14 olasz, 10 finn, 10, magyar, 8 ír, 7 osztrák, 4 bolgár, 4 görög, 3 szlovén, 2 észt, 2 litván, 2 lett, 1 luxemburgi, 1 román és egy portugál katona.

[55] Magyarország tíz kiképzőt küld Maliba. http://www.origo.hu/nagyvilag/20130214-magyarorszag-tiz-kikepzot-kuld-maliba.html. Megtekintve: 2013. május 19.

[56] Hettyey András: A szükséges minimum? Németország szerepvállalása Maliban. http://www.hiia.hu/pub/displ.asp?id=HKHFKB. Megtekintve: 2013. május 19.

[57] Nuclear power plants in Europe. http://www.euronuclear.org/info/encyclopedia/n/nuclear-power-plant-europe.htm. Megtekintve: 2013. május 19.

mány közti megegyezést. Mindezek tükrében akár szimbolikus gesztusként is értékelhető, hogy április végétől a csádi erők is megkezdték kivonulásukat az országból.[58]

A júliusi választások közeledte a bamakói politikai csoportokon belül is felerősítette az ellentéteket. Csak bízhatunk benne, hogy a szereplők kellő józansággal rendelkeznek majd ahhoz, hogy ne menjenek el a végsőkig a hatalomért folytatott küzdelemben.

Mindezek mellett a legriasztóbb jelenség mégis a mali társadalom egyes rétegeinek radikalizálódása. Bár a dzsihádisták ideológiája egyes terrorsejtek jelenléte miatt sosem volt teljesen ismeretlen az országban, a lakosságon belül a radikálisok gyakorlatilag nem rendelkeztek támogatással. Ezek után megdöbbentő volt, hogy az iszlamisták alig tíz hónapos uralma alatt milyen mélyen sikerült beépülniük a helyi közösségekbe, és kiépíteniük bázisaikat a társadalom szinte minden rétegében. Bár a világ elsősorban a lerombolt timbuktui mauzóleumokról és a saría erőszakos alkalmazásáról értesült, az iszlamisták nem mindenütt voltak ilyen szűklátókörűek. A bevonuló dzsihádisták a fegyelmezetlen tuaregek kiszorítása után rendet és fegyelmet teremtettek a városokban, véget vetettek az etnikai villongásoknak, ráadásul a francia erők kezére került dokumentumok alapján sok esetben radikálisan új irányvonallal próbálkoztak. Abdelmalek Droukdel, az AQMI egyik algériai emírje arra biztatta a harcosokat, hogy próbáljanak alkalmazkodni a helyi viszonyokhoz, vegyék figyelembe az egyes népcsoportok igényeit, és ne a saría legkeményebb formájának bevezetésével kezdjék regnálásukat. A dzsihádisták sikeresen építettek arra is, hogy Bamako elhanyagolta az északi területeket, miközben az AQMI és az Anszár Din azt ígérte az ott lakóknak, hogy végre egy olyan kormányzat veszi át a hatalmat, amely törődik velük. Az sem volt elhanyagolható szempont, hogy a harcosok toborzásánál az iszlamisták komoly összegeket fizettek a jelentkezőknek – a reménytelen gazdasági helyzetű északi területeken sokan pusztán megélhetési okokból csatlakoztak a felkelőkhöz. Mindez elegendő volt ahhoz, hogy az iszlamista sejtek a francia bevonulás után is fenntarthassák műveleti képességüket a városokban, ahol élelemre, fegyverekre, információra, illetve oltalomra számíthatnak szimpatizánsaiktól.[59] Ez az infrastruktúra megfelelő hátteret biztosít ahhoz, hogy a dzsihadisták elhúzódó háborút viselhessenek a kormányerők és az azokat támogató külföldi csapatok ellen. Így a mali „dzsihádista bástya” sikeres felszámolása egyre inkább a távoli jövő homályába vész.

[58] Chad's leader: Troops to leave Mali guerrilla war. http://news.yahoo.com/chads-leader-troops-leave-mali-guerrilla-war-081359928.html. Megtekintve: 2013. május 19.
[59] Insight: Islamist inroads in Mali may undo French war on al Qaeda. http://www.reuters.com/article/2013/03/13/us-mali-rebels-recruits-idUSBRE92C05V20130313. Megtekintve: 2013. május 19.